

Kőbányai János

Két elbeszélés határán

Jeruzsálemi töprengések

*A Sziriabeliek elől, a Filiszteusok bátul, s falják Izraelt feltátott torokkal.
Mindezekkel azonban haragja el nem múlt, s keze még fölemelve van.*
(Ézsaiás 9:12)

*Hiába itt Cicero, Diderot, bármi bölcslet sütsz ki/
szúrni, vágni, ütni/marad ultima ratio*
(Vas István: Egy szerelem három éjszakája)

Jó(rossz?)sorsom már több mint két évtizede idevonzott tanúnak az „örhelyre” – a világ szellemi és politikai szívébe. Ablakaimból – mert több lakáséról van szó, hol az arab, hol a zsidó féltéken, most pedig egy éve, épp rajta a határon – egyaránt látom az aranykupolával ékesített Templomhegyet, s a Cion szirtjét keresztény templommal a süvegén, valamint az esztétikai szempontból oly visszataszító kígyózó szürke fal-szalagot, amely a Júdeai sivatagnak a Holt-tengerig hullámzó dombvonulatait szabdalja szét. A szomszédos Szent Klára kolostorból felhangzó diszkrétén csillingelő harangszó, az igen agresz-szív *Allah Akbar*-műezzin (éjjel 3-körül már nem ébredek rá) és szombatoként a vacsorázó asztalok mellől a lágyan zengő szombat esti imádság – harmóniába olvad. Jeruzsálem *Abu Tor* nevű városrésze fele arab, fele zsidó. Az utóbbi ráépült az 1967-es határokra, egységes negyedde szervítve a senkiföldjét.

Született idegenségem, pontosabban: kettőközöttiségem legnagyobb előnye, hogy minden pórúsom átérzi, hogy olyan mágikus pontra gravitálódtam, amely ha nem is irányítja a világ sorsának alakulását, de érzékeny membránján minden rezgését kijelzi. 3000 éves távlatból rendre ezen a ponton akaszzkodnak egymásnak a földrészeket egyesítő szuperhatalmak és kultúráik. (Babilónia, Egyiptom, Nagy Sándor hellén-görög birodalma, Perzsa Birodalom, Római Birodalom, Arab és Oszmán Birodalom, majd a brit gyarmatbirodalom, s végül a Szovjetunió és az USA.) Mindezzel párhuzamban egy kis népecske is megpróbált e kettős nyomás halálos szorításában fennmaradni itt. Hol a valóságban, hol pedig

imák és álmok virtualitásában. Ezek az imák és szokások – „*A jövő évben Jeruzsálemben ...*” – 63 éve példátlan, s ezért oly zavaró módon ismét realitássá (helyi és világpolitikai tényezőkké) váltak.

Mágikus-(erotikus?) ragaszkodásomat e helyhez nem csak a sokrétű elbeszélést magába sűrítő atmoszférának köszönhetem, hanem a városnegyed-dombkaréból kiágazó, s onnét a szomszédos dombokon majdnem egészen Betlehemig végigbucskázó *tájéletnek*, magyarul: sétánynak, amin nem tudok úgy végigmenni, hogy rabulejtő szépségétől ne hatódnék meg zsigerekig, s ne szorulna el a szívem a fenyegető gondolatra, ha innen – pedig de sokszor voltam, s vagyok a határán – végleg el kell szakadjak.

2000 őszétől, amikor újra, s ezúttal huzamosabb időre megtelepedtem e vidéken – magányosan szaporáztam lépteimet ezen az olajfaligetekkel, szagos menta- és rozmaringbokrokkal szegélyezett sétányon, mert szúrópróbaszerűen és jelzésértékűen meg-megkéselek itt egy-egy joggingolót, vagy sétálót. Nem személyes rosszindulatból, hanem, ahogy itt mondják: „nacionalista” indokból: hogy megtudja az izraeli állampolgár, hogy nem a 67-es határon belül gyönyörködik a természetben.

Néhány éve – a második *intifáda* traumáiból lassan oldódva – újra benépesült a sétány. Először csak román vendégmunkások ültek ki a padjaira, szegényes elemózsiájukat falatoztatva (keleti szomszédunk gazdasági felemelkedésének, s EU-ba lépésének következménye, hogy mára nyomuk sem maradt), majd sokat próbált orosz újbevándorló nyugdíjasok és angolszász testedzők, s újabban izraeli osztálykiránduló gyerekek

zsivalyos tömege osztozik a gyepen nyárson sült húst forgató, népes arab családokkal, nargilét szortyogó munkanélküli suhancokkal, kéz a kézben sétáló arab párokkal (ezt csak az izraeli részen tehetik), s néha a völgyből fölportyázó kecskenyájakkal. A „háború” éjszaka zajlik fel-felégetett olajfaligetekkel, összezúzott lámpákkal és padokkal, s a rendre lerombolt, a sétány legszebb kilátópontján felállított vendéglővel, ahová évekig jártam egy kávé mellett olvasni – itt fotóztam Jichak Rabint választási sajtótájékoztatóján, amit meg is írtam egy riportban („Egy választási nap Rabinnal”, 1992), de kattintottam itt egy mosolygós képet Göncz Árpádról is, a város panorámájával a háttérben (1998). A szétcincált, kibebelezett, majd a nyilvánvaló szégyent kerítéssel elzáró egykori vendéglő látványánál – a kerítés anyagát rendre elhordják – még lehervasztóbb a sétányba belehasító drótkerítésekkel szembesülni, majd az elkerítések mögött amőbaszerűen terjeszkedő illegális építményekkel.

Sétapartnerem időnként felkiált – „ezt látná Obama!” Mire én még gúnyosabban: „Az építési engedélyre rákérdezni, ebben a pompás közparkban talán csak Obamának – vagy neki se? – lenne kellő bátorsága és hatalma.” (Egyébként is sokszor kívántam neki és elődjeinek, hogy üljenek velem a *Mount Scopus* campusra tartó 30-as buszra – ritkán jár – s itt szerzett tapasztalataik birtokában tegyék meg hangzatos javaslataikat – hiszen ez a közel-keleti dráma kulcs-mantrája – Jeruzsálem felosztásáról.)

S mivel partnerem kilenc évet egy arab iskolában tanított, s ezért bírja az arab beszélt nyelvet, időnként rászól a kijebb és kijebb terpeszkedő, a kerítés mentén az elbirtoklást facsemeték ültetésével végző, s a csemetéket a közpark vízvezetékéből locsolgató férfira.

– Milyen alapon húzol itt kerítést?

– *Mert ez az én földem* – így a lakonikus válasz.

Függetlenül attól, hogy az illegális beépítéseket igen szigorúan, sokszor bulldózerrel, leállító jeruzsálemi városháza miért hagyja ezt? – (és más, sokkal vitatottabb területeken, meg miért nem? Sőt: hallgatólagosan előmozdítja a tiszta arab negyedekbe beékelődő zsidó építkezéseket) – itt húzódik a május végi Obama-Netanyahu párbajtéje, amely a legutóbbi washingtoni találkozójukon a diplomáciában szokatlan szókimondással felszínre került.

(Egyébként – gondolom én kritikusan – a városháza azért hagyja a gyönyörű sétány elcsúfítását, mert nem is olyan képletesen, valóban eljut Obamáig, vagy legalább is ennek a néhány négyzetkilométernek minden egyes mozdulatát felturbózó világsajtóig a híre, ha itt egy illegálisan épült

fészert – amely néhány éjszaka alatt lakóházzá avanzsálódik – lebontanak. S oly sok helyen folyik ez a politikai és médiabeli konfrontáció – hogy az izraeli sétálók esztétikai élménye miatt nem kívánnak egy újabb frontot nyitni.)

Kié ez a föld?

Kik voltak itt? Kik és milyen jogon érkeztek? S ezek alapján: hogyan tovább? Hogyan alakulhat ki mindebből egy élhető béke, vagy status quo?

E kérdések nemcsak lokálpatriótai indulatok okán tolnak fel bennem, hanem ismét bekerültek a nemzetközi diskurzusba, mert az un. izraeli-palesztin konfliktus, vagy inkább elbeszélés most újabb jelentős szakasza és szakítópróbája elé gördült. A 2011-es arab lázadás (forradalom?) sorozat, s ennek nyomán: a Fatah-Hamász megbékéltetés, s az őszi ENSZ közgyűlésen a Palesztin Állam egyoldalú függetlensége deklarálásának borítékolható megszavazása a közel-keleti tűzhányót – megoldatlansága hétköznapi láva-fortyogásából – újból működésbe hozhatja. A megoldatlanság forrását a természetjoggal – népek önrendelkezési jogával – és az arra épülő nemzetközi szerződésekkel, s azok be nem tartásával szokták magyarázni. Mivel egy elbeszélésről van szó, közelebb visz a megértéshez, ha irodalmi, azaz az elbeszélések szerkezetét szétszálazó módszerek igazítanak el. Ezek nyíltabban feltárhatják az elbeszéléseket mozgató igazság-rugókat, ahogy ezt oly sokkoló (nekem nagyon szimpatikus) módon tette az izraeli kormányfő Obamával szemben, az ő fehér házi otthonában, a vendégjoggal majdnem hogy visszaélve – amikor a saját elbeszélése nyelvén igen határozottan visszautasította a 67-es határok mögé visszavonulást, mint az un. újraindítandó béketárgyalások tárgyalási alapját.

•

Idő: a 20. század

Hely: Az ókori Palesztina területe, ahol a zsidóknak az Ókorban kétszer is sikerült önálló államot alapítaniuk. A mostani történet kezdetén ez a terület a Török Birodalom provinciája, majd az angol gyarmatbirodalom protektorátusa.

Szereplők:

1. Zsidók, később izraeliek – akik...

Közel 2000 év kihagyása utána visszatértek kirazási és kiűzetési területükre, s azt a két világháború nyomán föllazuló világrend lehetőségeivel élve, több lépcsőben el(vissza?)hódították. Az irodalmi – s nem a diplomáciai/jogi, de mégcsak nem is a történelemtudományi – fogalmazásmód megengedi, hogy a dolgokat, az igazságot megkö-

zelítő nyelvi és fogalmi ábrázolás érdekében, nevén nevezzék. Hiszen hivatkozási alapnak sem a természetjog, sem a nemzetközi jog nem fogadhatja el, hogy 2000 évig távol voltak, s noha nyomós okok folytán, de most visszajöttek. Ugyanakkor, ugyanezen jog és erkölcs számára hasonlóképp kezelhetetlen, hogy a több, mint 2000 éve európai őshonos népet (amelynek nagyrésze vallásként azonosította magát) – elpusztítsanak és elüldözzenek az ún. „művelt” Európából. A *holokauszt*-ban – vagyis a zsidók ellen viselt háborúban (amely már az első világháború galíciai frontján elkezdődött) az európai népek többsége „benne volt”. A zsidók Európából történő módszeres kiszántásának eseménysora erősítette fel és mozgósította a már felerészben legyilkolt nép túlélőinek utolsó szalmaszála kapaszkodó erejét az állam megalapítására. Európa ezzel a „zsidókérdést” és vele magukat a túlélőket átdobta egy másik földrészre. Erre a háttérre utalt Netanyahu Obamával szemben a Fehér Ház karosszékében, amikor az arab országokból elüldözött zsidók házaira és földjeire célzott, szemben a palesztinokéval – pedig elsőül ugyanezen jelenség európai jellegét és eredetét kellett volna hangsúlyoznia. A zsidók arab országokból történő kiüldözése már java részben Izrael állam megalapítására történt válsz volt.

A 19. század végén született, s a holokausztot próféta módon előre meglátó cionista mozgalom kiaknázta a Török Birodalom összeomlását az első világháború végjátékában; és betette, majd megvetette a lábát a Szentföldön (*Balfour-nyilatkozat*), – hogy a második világháború megismételt osztozkodásában, az angol és francia gyarmatbirodalom felbomlásával, s mindezzel párhuzamban a hazátlanná vált zsidó túlélő tömegek nehézkedési nyomatékával a háta mögött kikényszerítse a világtól, s közvetlenül pedig – folyamatos gerilla/terror hadviseléssel – az angoloktól a zsidó államot. A zsidó állam megalapítása – ez az elbeszélés is feledésbe ment – nem ajándék volt a vér- és tűzaldozatért. Nem erkölcsi vagy humanitárius megfontolások vezettek ide, hiszen Hitler nem rejtette véka alá a zsidókkal kapcsolatos terveit, s mindennek ismeretében a világ nem fogadta be a fenyegetett zsidókat (Eviani konferencia, 1938). A Brit Birodalom nem engedte be Palesztinába a holokauszt elől menekülőket annak döbbenetes tényei ismeretében sem a háború alatt, sem közvetlenül utána – rendre az arab érdekeltségeiket (elbeszélést) magára nézve előnyösebbnek tartva. Izrael megszületésének nemzetközi támogatottsága is már magában hordta az új nagyhatalmi leosztást, amely a második világ-

háború után félévszázadra újra összeabroncsozta a világot. Ugyanis az új nagyhatalmi (birodalmi) pólusokra osztott világ befolyási övezeteinek határa ismét itt húzódott – a brit és francia gyarmatbirodalom romjain. (Nem volt egyértelmű, hogy a lábukat megvető zsidók hová állnak. Komolyan szóba került, hogy ők lesznek a Szovjetunió szövetségesei az „arab imperialistákat” ellen-súlyozandó – Gromiko ezért szavazta meg az ENSZ-ben Izrael állam legitimálását.) Az 1956-os szuezi, s az 1967-es háborúban is az USA, a Szovjetunió és szövetségeseik feszültek egymásnak – az arabok és izraeliek háborúja álarcájában.

A nagyhatalmi érdekek azonban csak igen széles keretet jelentettek, amit a harcoló felek érdekei, elszántsága, véráldozata töltöttek meg tartalommal – s írtak elbeszéléssé. Több, mint húszezer zsidó, majd izraeli áldozta életét félévszázad alatt e keretek kitöltéséért – előbb a brit hatalom megszüntetéséért, majd az arabokkal vívott hivatalos háborúban, és a máig tartó terrorhullámokban. Ezt minden évben a *Jom Haacmautot* (a Függetlenség Napját) megelőző *Jom Hazikaron* (az Emlékezés Napja) egész napos, szíreñasikoltással és egy perces néma vigyázz-állással kísért gyászünnepe vési kitörölhetetlenül zsigeri tudásá az izraeli nemzet kollektív tudatába, szorosan egy elbeszéléssé összefűzve a *Jom Hasoával* – a holokauszt emléknapjával. Izrael állammá kikiáltásának (1948. május 14.) másnapján indult, az egyébként már a húszas évektől föl-föllángoló, de ezúttal totálissá váló arab-izraeli háború (*Millbemet Haacmaut* – ennek a győzedelmes lezárulását ünneplik a *Jom Haacmaut*tal), amelynek a *tűzszüneti vonalai* azok a 67-es „határok”, amelyek most ismét a világpolitika kulcsszavaivá váltak, az Obama–Netanyahu-féle szó- és véleménypárbajban. (Ennek nyomán már fel is merült a nemzetközi diskurzusban, hogy térjenek vissza az eredeti 1947-es ENSZ ajánlás határaihoz, amelyre válaszul indult meg az arab invázió. Ez jóval kisebb területet nyújtott volna Izraelnek, mint a 67-es tűzszüneti határ, Jeruzsálemet pedig nemzetközi felügyelet alá rendelte.)

A lábmegvetés mozzanatában az addig folyamatos vándorlásban és elszigetelt, gazdanépekhez kötődő függőség és kultúrák között sodródó zsidó nép izraelivé szervezte magát, és a diaszpórában maradt zsidóságnak is szellemi központjává vált. (A 67-es háború eseményeinek következtében ezt a természetes funkciót süllyesztették föld alá és kényszerítette szamizdat létre a Szovjetunió és szövetségesei – Romániát kivéve.)

A 19. század vége óta a Föld legkülönbözőbb

pontjain kitörő pogromok és zsidó üldözések elől idemenekült zsidók ezen az *ősúj* menedéken néhány nemzedék alatt saját nyelvet – az *ősúj* hébert – saját kultúrát, jól működő, nyugatihoz hasonló (noha struktúrájában teljesen egyedi) gazdaságot és demokráciát honosítottak meg. Ha a lábmegetés pillanatában, az első világháború végén az akkor inkább vallási, mint népi keretekben (elbeszélés-olvasatban) élő zsidóság jobban hallgat a cionista prófétákra, azaz milliós létszámban használják ki a hirtelen megnyílt, de azon nyomban be is csukódott, s aztán csak módjával (*kvótákkal*) ajtórésnyire nyitogatott „zsidó otthon” lehetőségét, akkor a holokauszt messze nem ilyen arányban arathat, s a zsidó-arab (erő)viszony is másként alakult volna – és ezért a jelenlegi határok/tűzszüneti vonalak is talán valódi határokat védenének.

A zsidókból izraelivé vált nép és társadalom célja: megmaradni a roppant munka- és tőkebefektetéssel felépített országukban. Semmi több: hétköznapi módon élni, létezni, netán boldogulni, a többi nép példájára – megelégtelve a „népek kovásza/sója” szerepet. 2000 év múlva ide visszatérni valóságos csodának, a történelem által nem ismert jelenségnek számított, azonban ha a 63 éve legitimizált zsidó állam most megszűnik, ez a zsidó történelem befejezésével lenne egyenlő – hasonló „sorstalanság”-ra jut a diaszpórában élő zsidó nép is, bárhol is éljenek szórványai. Ugyan több száműzésből támadt fel a zsidó remény (*Hatikva* – „A remény” az izraeli állam himnusza) a hosszú történelem során, de egy ilyen mértékű világból történt kiszántásra bekövetkező erőkoncentráció után újból „túlélni” és vándor sorsba menni, valahová szétszóródnia és „visszaboronálódni” – az egyénnek megadathatik, de egy népnek aligha. A fizikai létezés nem pótolhatja a lélek és remény összeroppanását – amely a csodának csak kurta éveket juttatott 2000 év álhatatos hitéért és önfeláldozó kitartásáért cserébe.

Az elbeszélés szempontjainak megfelelően a határok kérdésében a legfontosabb szempont, hogy jól védhetőek legyenek – hiszen ezt a zsidók megtelepedése (és annak kényszere), valamint a – lehet irracionális – túlélés, megmaradás, az azonosághoz hű népként („zsidó népként”, mint ez a kívánság a szerződéstervezetek kívánságlistájára is rákerült) a fő célja. Ez azért lényegbevágó, mert amióta a zsidók itt megtelepedtek, a Brit Protektorátus hatalma alá kerülő helyi arab lakosság – az 1920-tól kezdődő pogromok és zavargások többszáz zsidót öltek meg még az államalapítás előtt –, majd szintén az első és második világháború kétlépcsős zavarosában gyarmatokból

önállóvá váló arab államok nem fogadták el az ENSZ Izraelt legitimizáló döntését, s ha tehetők hadseregeikkel próbálták elpusztítani – szintén a nagyhatalmi erőter kedvezőnek tűnő széljársait követve. Néhány „hideg békére” roppant véraldozatok és nagyhatalmi nyomás hatására ugyan sor került, de ezek a folyamatok – sok jel mutat rá a jelenlegi arab világban végbemenő változások során – bármikor megfordíthatóak. A legutóbbi tapasztalat is erre mutat. 2005-ben Ariel Sharon kivonult a gázai sávból, erőszakkal kiűrítve egy egész település-láncot (*Gus Katif*) valószínűleg nemzeti tragédiát előidézve – a 8000 visszatelepült máig sem sikerült tökéletesen visszaintegrálni. Mindezzel csak azt érte el, hogy a Gázából indított rakéták kilövő állásait közelebb lehet felállítani, s így már az ország belsejének számító Ber Sévát, és Askelont is rendszeresen elérik, ahogy ez tapasztalható volt 2009 januárja furcsa gázai háborújában. (A mostani „békés” hétköznapiokon is rendre be-berepül egy ilyen magányos *Kassam* rakéta, mely jelenséget minden média figyelmen kívül hagy.) A „területeken” több város és jeruzsálemi városrész épült az 1967 óta eltelt közel fél évszázadban – az ez időben kormányzó, valamennyi árnyalatot felvonultató izraeli kormányok támogatásával. Függetlenül a világtörténelmi szokásjogtól, hogy a megnyert háborúk során a győzők gyarapodnak – s az már csak részletkérdés, hogy a megnyert háborúkat rendre az arab fél kezdeményezte –, s hogy nagyobb területek biztonsági, ökológiai és gazdasági szempontból sem maradhatnak évtizedekig lakatlanul, több mint 250 000 izraeli család él a 67-es határokon kívül. Ekkora tömeget nem lehet visszaszervítenni a 67 előtti határok mögé, s a 67 utáni izraeli társadalomba. Ezt a nagyon is kézenfekvő szempontot elhomályosítják a nemzetközi – sőt az izraeli – sajtó szenzációs riportjai az önkényes elhatározással létrehozott új telepekről, s azoknak az izraeli kormányok részéről történő kiméretlen lerombolásáról. Ezzel azt a közvélekedést súlykolva, hogy a hön áhított béke akadályá csupán a „telepesek népének” szélsőségesen ideologikus Nagy Izrael-álma, és az azokat a gyakorlatba átültető rendbontó akcióik, valamint a velük összejátszó jobboldali kormányok szemhunyása.

Izraelben a jobb- és baloldal ellentéte az arab kérdés pengéjén köszörülődik. A baloldalnak az az elképzelése, hogy az arab táborral engedmények, előnyök felvillantása, vagy az udvarias, az arab *egot* (a nagyon is lényeges pszichológiai kondíciókat) tisztelő, beszéd előmozdíthatja a békét, mára teljesen háttérbe szorult. (Ezt a víziót a legjellemzőbben az akkor még munkapárti Simon

Peresz *Új Közel-kelet* című könyve képviselte – magam, akkor még híven benne, nem kevés ráfordítással ki is adtam, [Budapest, 1999]. Ez a pamflet együttműködést és svájci léptékű gazdagságot ígért a palesztinoknak és a szomszéd arab államoknak a békéért, azaz az izraeli elbeszélés elfogadásáért cserébe.) Az effajta bal-liberalizmus mára visszahúzódott a sajtóba, például a kitűnően szerkesztett, az egész világ által olvasott *Haaretz* hasábjaira, vagy a legnagyobb nézettségű televíziós csatornák képernyőjére. A társadalmilag igen mélyen tagolt izraeli nép realitás-érzékéről – és nem különben a médiumok felértékelt szerepének hamis mítoszáról – tanúsodik, hogy a baloldal és a liberálisok, Ehud Barak Arafattól történt csúfos kikoszorázása óta nem-hogy a kormányzás közelébe sem jutottak, de – hasonlóan magyarországi pandanjaikhoz – a jelentéktelenségig zsugorodtak. Az uralmon lévő jobboldali *Likud* és ellenzéke, a *Kadima* hasonlóan az arabokkal szembeni, „szúrni, vágni, ütni/marad ultima ratio” – erőbeszéd nyelvén fejezi ki magát. A legmeghatározóbb koalíciós partner, az Avigdor Lieberman *Yisrael Betitenu* (Izrael a mi országunk) főleg orosz bevándorlókra épülő pártja a harmadik legnagyobb politikai tényező. A Netanyahutól még jobbra elhelyezkedő párt képviseli a legkonzekvensebben a területcseré gondolatát, s ők követelnék meg a „mi arabjainktól” – az izraeli araboktól – a zsidó állammal való lojalitást mint az izraeli állampolgárság alapkövetelményét.

2. Arabok (palesztinok)

A Török Birodalom arabjai – a kora-középkori Arab Birodalom lakosainak leszármazottai – egykor maguk is a fél világot meghódítók a Török hódoltság és a brit gyarmatbirodalom felbomlása folytán előbb jordán (Nyugati Part, Jeruzsálem), és egyiptomi (Gázai övezet) illetőségű araboknak számítottak, majd a 67-es (a *Hatnapos*) háború utáni izraeli megszállás és az ellene folytatott küzdelem révén palesztin néppé identifikálták és szervezték magukat. Nem kis részben Izraellel, az izraeliekkel, sőt: a héber nyelvvel, kultúrával való intenzív összeélés révén ezt a népeiséget ma már az összarabságon belül önálló entitásként lehet leírni. (Izraeli pénzt, közszolgáltatásokat – pl. postát, vizet, villanyt, telefont – használnak, s a legutóbbi időnkig javarészüket Izraelben, izraelieknek dolgozott, politikusaik – legtöbbször ezt az izraeli büntetőrendszerben elsajátítva – jól beszélnek a héber nyelvet.) A Függetlenségi háborúban a helyükön maradt, s ezért az Izrael állam területén élő,

s izraeli állampolgársággal és teljes jogokkal, s a Kneszetben markáns politikai képviselővel rendelkező arabok – például a vitatott Kelet-Jeruzsálem nagy részének lakosai is – köztes állapotban találták magukat. (Az izraeli lakosság 20%-át adják. Van olyan vélemény, hogy minden külön erőfeszítés nélkül, 50 év múlva a zsidókéval jóval magasabb születési ráták révén magától is megszűnne Izrael zsidó többsége és jellege.) Ők kétfelé éreznek: arab testvéreikkel szolidárisak, vagy muszaj szolidárisnak lenniük, ugyanakkor nem szeretnék lemondani izraeli szociális jogaikról (egészségügyi és nyugdíjrendszer, utazási lehetőségek), s leginkább a magas életszínvonalukról. Az ő tömegeiket érintené a 67-es határformulával párhuzamban emlegetett területcserével történő határrendezés – ami gazdasági és kulturális helyzetük jelentős romlásával járna. Arabnak lenni – a nyugati értelemben vett értékeket szem előtt tartva, s persze nem a szűk kiváltságosokhoz tartozva – Izraelben a legelőnyösebb, ahogyan a szocialista rendszerben egy vajdasági magyar sem kívánta Titót Kádárra cserélni. Az izraeli társadalomnak mégsem lehetnek teljes értékű tagjai – szeretném az erdélyi és felvidéki magyaroknak azokat a kulturális jogokat, amelyeket ők élveznek –, miközben az arab világ árulóknak tartja őket.

Elbeszélésünkben azonban az „arabok” alatt a legkevésbé a terepen élő palesztinokat kell érteni.

Velük talán ki lehetne egyezni – kölcsönös érdekelismerés, s valódi kompromisszumok alapján. Ahogy a magyarok is kiegyeztek – megannyi lázadás, szabadságharc után – a Habsburgokkal, abból a felismerésből – ha ez nem is volt érvényes az egész politikai nemzetre – hogy a gazdasági-kulturális lemaradás sokkal jobban ellehetetleníti a magyar népet, mintha százszázalékos függetlenségért harcol tovább. Valamilyen szétváló „megoldást”, s ezen belül világos határok kialakítását már régen az egész izraeli társadalom óhajtja. Ugyanis a valóságban nagyon is jól működő „időleges” izraeli-palesztin koegzisztencia – olcsó arab munkaerő, az izraeli termékek számára széles piac az egyik oldalon, a másik oldalon a legtöbb szomszédos arab országhoz képest magas életszínvonal – elkorrodálta-korrumpálta az izraeli társadalom alapvető értékeit, s már azonosság is fenyegeti.

A szétválva együttélést milyen formában lehetne minél eredményesebben, s mindkét felet kielégítően megvalósítani? – ezt azért kár latolgatni, mert ebben az elbeszélésben arabok alatt nem az itt élőket kell érteni, hanem az egész arab világot. Sőt: az ennél nagyságrenddel szélesebben értelmezve az érdekeltek körét: a több mint másfél

milliárd lelket számító muszlim világot, amely elbeszélésének centrumát erre az ügyre/területre fókuszálja. Ez pedig Izrael létében látja egykori (a kora-középkori) nagyhatalmi érdekeinek, a Poitiers-ben (732) megállított *glorie*-jának (ez a csata vetett véget az arab/muszlim világbirodalom európai terjeszkedési aspirációinak) és onnan kelteződő frusztrált önértékelésének elsődleges akadályát. Ez a gyúanyag hasznos elterelő elemnek bizonyult az arab társadalmi rendszerek konzerválására – amelyek vagy feudális oligarchiák, vagy rájuk hajazóan az erőszakszervezeteket és gazdasági hatalmat egy kézben összpontosító modern diktátorok vasmarkában halmozzák és konzerválják lemaradásukat a világgal szemben. Akinek sikerül elpusztítania Izraelt (emlékszünk Szaddam Husszein oda irányított, s oda meg is érkező *Scudjaira* e célból), annak sikerül egyesítenie ezt a lemaradottsága ellenére roppant népességgel, természeti kincsekkel rendelkező erőteret, hogy elfoglalhassa a világban az arab/muszlim világ súlyának megfelelőnek vélt helyét. Ezek az országok, s eltérő rendszerek vágya az (arab)egységre természetes, hiszen önálló államokra szabdalásukat az őket gyarmati-protekturátus sorban tartó nyugati hatalmak (f)osztzkodásának köszönhetik, s nem saját történelmük (elbeszélésük) fejleményének. E meghamisított elbeszélés örökségeként egymással is háborúznak – bizonyos határok megváltoztatásáért, amely határokat nem ők húztak meg, de mint hátrahagyott taposóaknak folyamatosan roncsolják egymásközi kapcsolataikat – amelyeket törzsi és valláson belüli ellentétek is tovább fokoznak. Az ottomán (de legalább muszlim) és az európai (keresztes) elnyomás frusztáló traumája az USA és a szövetséges Európa „helytartói” (noha számkivetettjei) ellen homogenizálódik. Ezért e hatalmas geopolitikai és kulturális erőtervilág elbeszélésében nincs olyan határ, nincs olyan feltétel, amelynek teljesülése esetén elfogadná Izrael létezését. Ezért a terepen élő palesztin testvéreknek sem lehet ilyen megoldás-elbeszélése. Az elbeszélés nyelve jellemzőbb magára a történetre, mint mennyi diplomáciai okmány steril szóhasználata. Ebben a cionisták, az USA, valamint Európa, ha Izraellel szolidáris – a „keresztes” jelzőt kapja. Ez a metafora egyértelműsíti a középkorba illeszkedő össz arab narratívát, amikor Európa éhes, hódító hordái igyekeztek megvetni a lábukat a Közel-Keleten az arab birodalommal szemben – valási indokkal legitimizálva az Indiával összekötő kereskedelmi vonalak birtoklását. A pszichológiai tudatállapotot megvilágító nyelv utal a tőrhetlen türelmetlenségre, amelynek a „keresztes”

inzultust egy apró állam és népesség képében muszáj túrnie, mint egy szívjárról kihúzhatatlan tuskét. (Most arról nem filologizálva, hogy a „keresztes” hadjáratok – Európában és a Közel-Keleten egyaránt – rendre zsidóüldözéssel jártak.)

Ha nem is elfogadni, de legalább megérteni az arab elbeszélés szellemét és mozgatórúgóját – ezt tartom az arab entitás és identitás igazi megbecsülésének, egyenrangúként kezelésének. Azt feltételezni, hogy a területi engedmények és az udvarias beszéd üveggyöngyeiért cserébe el lehet érni a béka (béke) lenyelését – mindez nem tartozik ide. Ennél az erő, a „szúrni, vágni, ütni” nyelve azért emberibb – és ez nem paradoxon –, mert hallgatólagosan és tevőlegesen elismeri a másik elbeszélés igazságát is. A magatartással, hogy belátja: a két elbeszélés egyeztethetetlen, s ezért a katonai fölény, vagy a világpolitika erőviszonyainak folyamatos kiaknázásában látja ügye érvényre juttatását, nem pedig a másik fél elbeszélése negligálásában, vagy arról való lebeszélésének, vagy meggyőzésének üres reményében. Ugyanis – az emberi történelem számtalan példája bizonyítja – a saját elbeszéléshez való hűség, még a saját kenyérnél, jólétnél is elsőrendűbb – függetlenül megvalósíthatósága racionalitásától, s ezért a kompromisszumra képtelenség hatásaitól.

Ahogy a *Jom Hasoa*, a *Jom Haacmaut* (függetlenségi nap) a *Jom Hazikaron*, a *Jom Jerusalaim* (Jeruzsálem felszabadítása a 67-es háborúban) az izraeli elbeszélés (identitás) része, úgy az arabénak pedig a *Naqba*, a katasztrófa napja, ami Izrael állam megalakulására emlékezik, valamint a *Naksa*, a kudarc napja, amely a 67-es háború elvesztése évnapján forgatja meg évről évre a tört az arab elbeszélő szívében. Mint a negatív edényből kiöntött pozitív forma – ezek az azonosságba szervült emlékezésünnepek egymáshoz tartoznak és természetüknél fogva kibékíthetetlenek. A kultúrák közti átjárhatatlanság mélylélektanát az világítja meg élesebben, hogy míg a zsidók ünnepei (emlékezései) pozitívumról, győzelemről – vagy, mint a *peszab* ünnep – a megszabadulásra emlékeznek, s annak az attribútumait építik be a zsidó/izraeli kultúrába és a zsidó nép minden tagja tudatába – még a *Jom Hasoa* is, mert Auschwitz felszabadulásának napjára választották ki, tehát a *soá*tól való megszabadulás elemét hangsúlyozza – addig az arab ünnepek a katasztrófát és a kudarcot tették meg azonosságuk centrumának. Föloldása pedig csak győzelemben, megszabadulásban valósulhat meg, nevezetesen a zsidók/izraeliek felletti győzelemben, és a zsidóktól/izraeliektől való megszabadulásban.

Fotók: Kőbányai János

Mindezt az a tény is igazolja, hogy Izrel létezését eddig soha, semmilyen körülmények között – legyen az háborús vereség, vagy jelentős területi koncesszió – nem fogadták el. Az Izrael szempontjából szerencsésen megosztott arab államok és vezetői minden, Izraelt legitimáló egyezményt katonai vagy gazdasági kényszer alatt írtak alá. Korántsem véletlenül ezeket is csak az Egyesült Államok és Európa korrumpálta diktátorok fogadták el, uralmuk támogatásáért („segélyezéséért”) cserébe. A mostani arab forradalmak ezt a helyzetet minden bizonnyal megváltoztatják. (Egyiptom már felülvizsgálja gázszállítását Izraelnek, magukat a Sínai-félszigeten átvezető vezetékeket rendszeresen felrobbantják, a Szezi-csatornán iráni hadihajókat engedett át, s szabaddá tette a raffai határátkelőt, ami szinte egyenlő egy újabb front megnyitásával.) A korántsem „bársonyos” forradalmak kimenetele igen kétséges – noha méreteiknél fogva sokkal nagyobb világpolitikai eltolódást idézhetnek elő, mint a húsz évvel ezelőtti Kelet-Közép-Európa hasonlóan futótűzként végigvonuló eseményei. (Az iráni háttérű Hezbollah már be is jelentette, ha az ENSZ tovább erőlteti a szírai rendszer megbüntetését – Assad hatalma fentartásának érdekében háborút

indít Izrael ellen.) A *facebook* és okos telefonok technikájának elsajátítása, korántsem konform az e technikákat kihordó társadalmak kulturális értékeivel, s főleg társadalmi berendezkedéseivel. A gyarmati sorból ébredő arab diktatúrák alatt még egy kádárihoz hasonló középosztály sem jöhetett létre. Ma még előreláthatatlan, hogy a forradalmak kit erősítenek meg – a muszlim fundamentalizmust, vagy a nyugati (európai) minták szorgalmazóit? Mindenesetre a forradalmat kivívó fiatal tömegek (az arab világ 50%-a 25 év alatti) számára szeget üt az a számukra nehezen magyarázható tény, hogy az általuk elérni vágyott életforma (és talán demokratikus szabadság) megtestesítője az USA, miért az ő korrump és elnyomó diktátoraik és rendszereik legfőbb támogatója és szövetségese? E pillanatban tehát – majdnem kontinensnyi léptékben, nincs kivel beszélni, s még fel sem tűntek azok az új vezetők, politikai pártok, akik egy ilyen párbeszéd alanyai lehetnének egy új hatalom-megosztás birtokában.

Az arab társadalmak felépítése teljesen különbözik a nyugat-európai, észak-amerikai mintától. S még mélyebben: kultúrájától, metanyelvétől, kódrendszerétől. A gyarmattartókból a béke brókereivé avanszálódott nyugati hatalmak legna-

gyobb tévedése – pedig mindennek ellenkezőjét a gyarmati időkben pontosan tudták –, hogy azonos nyelvet és értékeket feltételeznek, s e szerint cselekednek muszlim partnereikkel szemben. Minden – teljesen jogtalan – értékelést mellőzve: az arab társadalmi, politikai és mindennapi kultúra teljesen más, mint az európai. Ugyanis az iszlám – s ebben sok hasonlóságot mutat az eredeti zsidó vallással és kultúrával, Izrael legnagyobb belső problémájával, ahol szintén nem vált el az „egyház” az államtól – sokkal több, mint egy (szekularizálódott) vallás: egy, az élet minden területét átfogó, mégpedig a közösség magán- és politikai életét totálisan átfogó szabályrendszer – amely magát egyedülinek és univerzálisnak tudja. Ahogy annak idején a katolicizmus is – meglehetősen türelmetlenül és missziós hevülettel – átfogta a társadalom és állam teljes egészét az európai középkorban. Kirívó példa: mind a muszlim jogban, s mind a mindennapi szokásrendszerben a nemek egyenlősége elfogadhatatlan. (Nyugaton sem olyan régi vívmány, mint amilyenek ma érezzük.) „A férfiak felügyeletet gyakorolnak az asszonyok fölött, mivel Allah az egyiket a másik fölött állóvá tette, és mivel ők eltartják őket. A jó asszonyok engedelmeseek ... Azokat pedig, akik

részéről engedetlenségtől kell tartanotok figyelmeztessétek, és küldjétek el ágyaitokból és fenýítsétek meg őket.” – mondja a Korán. (A nyugati mintákra épülő izraeli jogrendszer nehezen kezeli arab, drúz állampolgárainak un. „becsületbeli gyilkosságait” – amikor egy családtag megöli a szexuális, vagy társadalmi tabukat átlépő leányrokot a család becsülete védelmében. Nem kevés küzdelmébe kerül a *mizrahi* (keleti) országokból érkező zsidók betörése az *askeznáz* (nyugati) alapozású izraeli kultúrába. (A jemeni bevándoroltaknak például – ha időlegesen is – megengedték még a többnejűséget is.) A nyugati „demokrácia” elvárása vagy terjesztése az egész más alapon berendezkedő, egész más fejlődési fokon álló társadalmakkal szemben – vagy gyermekteg illúzióknak, vagy a gyarmatosító erőszak egy mai formájának fogható fel. Az érintettek ezt így is értelmezik. (Obama Közel-Kelethez szóló beszédében, a nemek közti egyenlőségre felhívó passzusaiiban, szerezhet újraválasztásához támogatókat az USA-ban – ami az állítólagos arab címzettekkel illeti, ez aligha lehet vonzó a végsőkig lojális szövetségesei szemében sem.)

Nem kell nagy fantázia ahhoz, hogy beleéljük magunkat a tradícióhú arab nézők helyzetébe,

akik az izraeli televízió mondén adásait nézik – de elég a *sabre* (itt született) fiatalokat látni az utcán, hogyan öltöznek, hogyan viselkednek –, hogy ezt mennyire a saját kultúrája sövényein át-gázoló hatásként élük meg, amely identitásukat fenyegeti.

Az elbeszélések és a kultúrák archaikus és antagonisztikus mássága miatt az un. „békefolyamat” tehát kényszer alatt játszott színjáték. (Mindkét fél számára.) Csupán az időnyerést, s a vele folyamatos „puskapor szárazon tartását” szolgálja egy olyan világpolitikai változáshoz, amely a saját céljainak kedvez. A Janus arcúság beprogramozott: mást mondunk a „mieinknek” otthon, s mást a „megoldásokban” gondolkodó világnak a nemzetközi fórumokon. S közben mindkét szintéren tudjuk, hogy mindez játék. Minderre példás bizonyíték, hogy soha nem fordulhat elő olyan sarokba szorított helyzet, ami egy végső, a konfliktust lezáró kompromisszumot szentesíthetne. Ilyen volt Arafat esete, amikor a történelmi „kiegyezést” (a maga „*Trianonját*”) – az Izrael létét legitímáló aláírást követelték tőle.

Jómagam személyesen is jelen voltam a palesztin vezető történelmi megérkezésekor a raffai átkelőnél, s meghallgattam beszédét Gáza főterén. („Harc Jeruzsálemért” című riportomban – az

ÉS-ben – erről annak idején be is számoltam.) A saját fülemmel hallottam – fordították a mellettem állók – amint azt hirdette híveinek, hogy ez csak az első stáció: a következő Haifa és Jeruzsálem lesz. Ígéretéhez hű is maradt, amikor Clinton megpróbálta szaván fogni 2000-ben – pedig megkapta volna ama 67-es határok 95 százalékat Ehud Baraktól. De nem tette ki a pontot a történetre, hanem helyette kirobbantotta a véres *intifádát* – ugyanis nem volt más választása saját elbeszélése foglyaként és egyik főszereplőjeként.

Az intifáda mozgó mészárszéke nagynehezen – teljesen a mai napig nem – elcsihadt, helyette felépült a *fal*. Nem ama nemrégiben lebontott berlini mintájú, amely egy városban osztotta szét a világot, hanem az egész országon végighúzódo beton és szögcsdrót szalag több száz kilométeren – amely minden szimbolikus és tényleges borzalma ellenére – sok száz izraeli életét óvta és óvja meg. (A rajta fennakadt robbanó szerkezetekkel ellátott terroristák [izraeli elbeszélés] vagy szabadságharcosok [palesztin elbeszélés] százairól szintén nem szól a média-harang.) Jeruzsálemben a fal nem a várost osztja meg – mert a városon kívül húzódik – a falon túl már Palesztina

fekszik. Páramentes időben a horizontot a Holt-tengert karéjózó Jordán hegyvonulatok zárják le – ahonnan Mózes – a Nébo hegyéről – tekinthetett le az Ígéret földjére népét útrabocsátva. A falakon már csak elvétve próbálnak áthatolni, de helyettük átbólogatnak mögöttük a gomba mód szaporodó, a Júdeai sivaghoz olyannyira nem passzoló magas épületek. A *tajelet* – nemrégiben meghosszabbított, s majdnem Betlehemig elnyújtó, a *Gonosz tanács hegyét*, az egykor brit (ma ENSZ) főhadiszállásnak helyet adó (Amos Oz önéletrajzi regényeiből is ismert) erődöt megkerülő szakaszáról jól megfigyelhető ez a fehér betonból fölhúzott hadsereg. Nemkülönben az ablakomból látható falcsíkon is az Olajfák hegye keleti lábánál – felém tekintgetve, hogy ott vagyok-e még. Ugyanez a regiment néz farkasszemet a Héber Egyetem Mount Scopus (*Har Haco-fin*) campusával szemben is, ahol, amikor egy év tizede a tanulmányaimat elkezdtem, még a sivatag lankái hullámoztak a Jordánig. Türelmetlenül és fenyegetően sorakozik, tornyosodik ez a hosszan elnyúló szalag-város, mint a kínai agyagkatonák. Toporzékolva és erőtlő duzzadva – mikor szólítja meg őket az idő, hogy a falat lerontva lerontsanak a völgybe – ahol Kelet-Jeruzsálem nyomorúságos arab negyedei élnek, számarnyerítéses, kakaskukorékolós, lópata csattogós falusi életüket (kenyerüket az izraeli részen keresve meg), s meneteljenek fel – körül folyva az Óváros (a Templomhegy) és a Cion hegy kiemelkedéseit – hogy diadalmasan felkaptassanak az emelkedőkön a modern, hasonlóan magas kockaházak (a new york-inál is magasabbak az ingatlan árak), *sikunok* (lakótelepek) dandárjában csoportosuló Új-Jeruzsálemig. S persze a fal nyújtotta lehetőségeket kihasználva néhány helyen *hücpén* vakmerő izraeli lakótömbök ereszkednek le a saját térfél lejtőin (Betlehemmel szemben *Har Nof*, vagy *Abu Dúsz*-szel (itt, az egykor Jeruzsálem külvárosának számító faluban húzták fel a Palesztin Parlament jól látható, ropant tömbjét) szemben is kezd lekúszni egy homokszínű lakópark, amely jeruzsálemi és new york-i irodákon keresztül árulja lakásait – s amelynek kerítések mögötti életének beindulását jól követhettük rendszeres sétáinkon.

Amikor 1982-ben legelőször érkeztem a Szent Városba, egy álmos de bensőségesen hangulatos kétszázézeres népességű kisvárossal találkoztam, amely ma majdnem milliónyt számlál – s amelyhez nehezen zárkóztat fel az azt kiszolgálni hivatott infrastruktúra. (Kíváncsian várom, hogy a több, mint tíz éve épülő, s épp idén ősszel forgalomba állítandó villamoshálózat, vajon megoldja -

e a katasztrófális közlekedési dugókat.) A szédítő tempót a másik fél építkezése diktálja, amely mögül szinte érezhetően ott dübörög – tőkében, építkezésben, belakó mániában vagy hisztériában – a két erődítménysor mögött fölsorakozó világok vágya, hogy elbeszélése végleg és megmásíthatatlanul bebetonozódjon ide a másikéval szemben – lerombolhatatlanul és kitéphetetlenül. Nem mintha egy, mindezzel párhuzamban hasonló gyorsított menetben fejlesztett atombomba ne tethetné egy pillanat alatt semmissé e hangyavár építő elszánt igyekezetet.

3. Mellékszereplők – akik valójában az igazi főszereplők

Izrael (a zsidó nép) sorsa szorosan kapcsolódik az egész világhoz, ami a szellemi állapotán kívül leginkább az éppen regnáló nagyhatalmak erőviszonyaiban írható le. (Maga a Biblia is tele van ilyen nagyhatalmak helyzetét és sorsát jósló leírásokkal és „elemzésekkel“.) A jelenleg előttünk kavargó történetszakasz hátterében az áll, hogy a két pólusú világ a 20. század végén egypólusúvá vált. A Szovjetunió összeomlása után a megüresedett pólus megszerzésére új trónkövetelők jelentkeztek. A patrónus nélkül maradt arab/muszlim világ elérkezettnek tartotta az időt a hatalmi vákuum betöltésére. Előbb Szaddam Husszeint próbálta egyesíteni a szerep betöltéséhez szükséges erőket, most pedig – először egy nem arab muszlim ország – az Ahmadinezsád vezette, atomhatalommá váló Irán. (S mindeközben figyelemre méltóak Törökország mozdulatai is – ahogy megpróbálja visszaküzdeni magát a térség megkerülhetetlen középhatalmává.)

Az Egyesült Államok, az egyedül talpán maradt nagyhatalom érezhetően gyengül – legin-

kább a rengeteg pénzt és vért követelő, a muszlim világgal folytatott sokfrontos háborúja miatt, amelynek frontvonala egyszer már New York-ot is elérte. Vajon a történelem valamennyi nagyhatalmának sorsára jut-e, ahogy ez leglátványosabban Rómával történt? Vagy ő lenne az első nagyhatalom, amely mégis átmentené pozícióit egy teljesen új világrendbe? Ez a történelmi dilemma a mi életünkben fog eldőlni – s leginkább azon a terepen, amelyik közvetlen közelből figyelhető az ablakomból.

Európa – egyesülve és külön-külön – azonban igazi mellékszereplővé süllyedt. Éppen közeléleti erőfeszítései tükrében lepleződött le markáns pozícióvesztése – lásd tehetetlenségét a balkáni háborúban, legutóbb libanoni szerencsétlenkedését; befolyása még arra sem elég, hogy kiszabadítsa Gilad Shalitot, az öt éve elrabolt izraeli katonát, noha Nicolas Sarkozy és Merkel kancellárasszony személyesen tett erőfeszítést kiszabadítása érdekében. Nyugat-Európa már csak abban játszik szerepet, hogy öröksége, kusza rendezetlensége beépült az elbeszélés előéletébe. Az egykori gyarmattartó múlt teremtette meg azt a hidat, amelyen keresztül most éppen ellentétes irányt vett a belső problémák kanalizálása: most az öreg kontinens – leginkább egykori gyarmattartó nyugati fele – egyre kiszolgáltatottabb az Afrikából és a Közel-Keletről érkező éhség- és polgárháború-övezetekből kiinduló új népvándorlásnak, amely már jellegének és azonosságának megváltoztatásával fenyeget. (Jeruzsálemben az utóbbi tíz évben érezhetően – az utcán, az autóbuzson, az egyetemen – megnőtt a francia *alija* (bevándorlás). Okát, egykori Párizst járó frankofonként nem bírtam felfogni, mígnem egy barátom rokona elmagyarázta: a francia zsidók nem a megnövekedett muszlim eredetű antiszemitizmustól tartanak, hanem a kevésbé látványos, de általuk érzékelt „öslakos” franciák ereje és tartása megroppanásától, amely – ahogyan ők megítélik – egy kataklizma esetén már nem tudná megvédeni őket.)

Az igazi nagy kérdés tehát – hogy ki fogja dominálni, integrálni – második pólusként az USA-val szemben, vagy az USA helyett a világot. Most Irán törekszik e pozícióba. (S vajon a világ meghódítását ideológiáktól mentesen, s szigorúan csak praktikus szempontokból kezelő Kína keze és érdeke elér-e ide, s ha igen, miként?) Bizonyos azonban, hogy a vákum kráterében ismét az a „lángoktól ölelt kis ország” áll, ahogy ez fátumszerűen így megy több ezer éve.

Látni kell: a konfliktus nem az izraeliek és palesztinok között parázslík, föl-föllángolva, hanem

annak az árca mögött az egész világ megoldatlansága izzik. Ez az izraeli-palesztin viszony igazi természete. És éppen ezért nincs megoldása. Illetve a megoldás hozzá van kötve az egész világhoz – amivel ugyanazt mondtuk. Ezért e két népecskétől – vezetőktől és megválasztóiktól – számon kérni a megoldást ennek az igazságnak a tükrében – igazságtalan. Hacsak a zsidók által már sokkal korábban „megoldásként” kínált Messiástól nem. Hiszen az ő szimbólum- vagy metafora-alakjának a megteremtése annak a megtestesülése, hogy az ember és történelme nem tudja megoldani a problémáit. Csak apokalipszis erejű és kegyetlenségű katasztrófák előidézésére képes – amelyekből képtelen tanulni.

A tárgyalás (Cselekmény.)

„Lenni vagy nem lenni – ez itt a kérdés.”

Befejezés. (Megoldás?)

Hogyan lehet ezt a konfliktust megoldani? Mi a teendő? Hogyan lehetne a nem nagy jóstehetiséggel borítékolható, s ezúttal az eddigieknél sokkal erősebb tektonikus mozgásokat előidéző földrengést megelőzni?

Annak az elismerésével, bevallásával, hogy nincs megoldás. Ha ezt tudomásul lehetne venni. Hogy a konfliktusokat nem megoldani kell, hanem együttélni velük. Mert az élet még annál is fontosabb, minthogy valamely igazság (elbeszélés) sémája szerint megoldják.

Erre a gondolatra azonban nemhogy politikus, de hivatalos sajtómunkás sem juthat el – mert hivataluk szerint megoldást kell találnak –, a társadalomban való szerepüket ez a feltételezett képesség, s annak a képvisellete legitimálja. Az irodalmi megközelítés – az udvari bolondé – azonban mindezt megteheti. (Noha a bolondéhoz hasonló befolyásolási kondíciókkal.)

Az elbeszélő történelem – mint köztudott – nem arra való, hogy meséjéből tanuljanak. Akárcsak a legközelebbi múltból – amit itt, a napfénytől és az egymásnak feszülő gyűlöletből izzó júdeai sivatagban módomban volt személyesen megfigyelni a második ezredforduló óta eltelt évtizedben. Jim Clinton elnök úgy szeretett volna bevonulni a történelembe, mint aki meghozza –, amit előtte senkinek sem sikerült – az izraeli-palesztin békét. Jámbor igyekezetével csak a sok-sokezer halálos áldozattal járó *második intifádát* sikerült megérlelnie. Utódja, a fiatalabb Bush távolságtartóbb lett volna a közel-keleti szerepvállalásban – de *szep-tember 11.* ezt nem tette számára lehetővé. Obama kényszeres béke/megoldás erőltetése – minden bizonnyal a teljesen kialakulatlan arab forrongá-

sok hatására, ahol még több korábbi szövetséges (mint Mubarak) elvesztésére számíthat – azonban már nemcsak lázadást, de már egy háborút is előrevetít. Az elhajított kő – a béketárgyalások felújítása a 67-es határok alapján – ki tudja hol áll meg? Ez a követelés ugyanis – a kivihetőségét tekintve is – a két nép és az arabok mögött álló arab/muszlim világ elbeszélésébe beilleszthetetlen. Ugyanakkor már visszavonhatatlan – mint a sós vízbe dobott fonal köré a fehér szemcsék, oly jellemző sebességgel kristályosodott rá a politikai és médium-diskurzus. Ha – és ennek igen megnőtt a valószínűsége – az ENSZ beszavazza a Palesztin államot – a két féllel nem egyeztetett határok és a főváros nélkül – akkor annak a másnapján, ahogy ez 1948-ban is történt, elkerülhetetlen lesz a háború, csak a belekeverődő résztvevők száma kiszámíthatatlan.

A világ sokféle országa ezen a szavazáson megmutatja igazi arcát. Nemcsak a saját zsidó elbeszéléséhez való bonyolult viszonyáról lebbenti fel a leplet – hiszen hetven ország mondhatja az itt élő zsidókat és leszármazottaikat a sajátjának –, hanem azt is elárulja, hogy hova kíván gravitálni az új erőterek átrendeződése során. Vajon Ma-

gyarország ezúttal is megmarad-e a renitens EU-diák szerepében, s lesz-e mersze – hiszen nincsenek „muszlimjai” – a zsidó/izraeli elbeszélésével azonosulni? Mert zsidói, azok vannak, itt is ott is. Emlékszünk Csurka István szorongó aggodalmára az intifáda vérzvaros idejéből – a zsidó állam végveszélye még azt is előidézhetheti, hogy a magyar zsidók még visszakényszerülhetnek kiűzetésük földjére. (Lengyel, román és magyar izraeliek, s leszármazottaik tömegével kérték kettős állampolgárságuk visszaállítását az EU csatlakozások következményeként.)

Az előregzéseket már most éreztető nagy rengeteg nem az elhomályosító, felelősséget magától eltoló jövőben, hanem már ebben az évben, sőt: szerintem az ősz kezdetén várható. Az ablakomból vagy a *tájélelen* szokásos őrsetámon lesz hát mit szemlélnem. Nem mintha a természet pompás színjátéka a nap minden fénytörésében ne nyújtana elég pazar előadást.

Most azonban a történelem, a két elbeszélés ismét felizzott, apokaliptikus harca készül kilépni a meghasadó égbolt mögül leereszkedő színpadra.

Jeruzsálem - Nagybörzsöny, 2011. június-július eleje

